

Ik snap dat het voorstel huidige definities uit Europees en internationaal recht hanteert en dat de initiatiefnemer aardig breed wil zitten om ongemakkelijke situaties te voorkomen waarbij evidente schendingen niet strafbaar zouden zijn. Mij lijkt de definitie van 'milieu' echter zo breed, praktisch allesomvattend, dat die bij de rechter veel discussie kan oproepen. De initiatiefnemer geeft zelf aan dat ecocentrische strafbaarstelling ontbreekt waardoor het eigenlijk lastig te bepalen is of de brede definitie van 'milieu' (artikel 1.1, tweede lid, onder a, van de Wet Milieubeheer) effectief is gebleken, aangezien de Nederlandse rechter tot nu toe vooral toetste of bestuursrecht werd geschonden.

Verder zou je er vanuit kunnen gaan dat de brede definities van de criteria van milieuschade tot nu toe geen problemen hebben opgeleverd bij het vervolgen van milieucriminaliteit, maar aan de andere kant legt de memorie van toelichting uit dat deze definities eigenlijk pas sinds 2021 in deze vorm zijn opgeschreven door het IEP en voor zover ik kan beoordelen nog niet echt in de praktijk getest zijn.

Opvallend is dat de definitie van 'ernstige' schade niet echt behulpzaam is, doordat 'ernstige' schade wordt gezien als 'zeer ernstige nadelige' veranderingen e.d. Dan heb je een definitie die naar zichzelf verwijst.

In de memorie van toelichting worden voorbeelden van ecocide gegeven, maar de initiatiefnemer richt zich daar vooral op grote bedrijven die verantwoordelijk zijn voor directe milieuschade, zoals Shell in Nigeria. Vreemd genoeg blijft de voedselindustrie onderbelicht. Dat schuurt enigszins met de vaststelling in hoofdstuk 1 van de memorie van toelichting dat 'landbouw' medeverantwoordelijk is voor het verlies aan biodiversiteit en milieuschade in het algemeen.

Dan gaat het bij conventionele landbouw enerzijds om directe milieuschade door bodemverontreiniging, maar anderzijds om indirecte schade aan ecosystemen door de uitstoot van stikstof en andere gassen die ecosystemen uit balans brengen. Bovendien zijn er binnen de voedselindustrie ook andere typen bedrijven aan te wijzen, zoals McDonalds of supermarkten, waarvan inmiddels redelijkerwijs van verwacht mag worden dat ze de schadelijke effecten van hun dierlijke producten op het milieu (wereldwijd) kennen.

Dit wetsvoorstel beoogt niet de strafbaarheid van consumenten, om begrijpelijke praktische redenen, maar met de huidige definities kun je er niet omheen dat duizenden natuurlijke personen, die binnen en buiten Nederland betrokken zijn bij schadelijke landbouwactiviteiten, potentieel strafbaar zijn als deze wetswijziging wordt aangenomen. Dat is gezien de

voorbeeldfunctie van de wet misschien juist de bedoeling, maar het roept ook de vraag op of het Openbaar Ministerie daar werk van zou willen of kunnen maken. In het ergste geval wordt dan maar weinig gedaan aan de 'uitholling van strafrechtelijke rechtsbescherming' van mens, dier en milieu.

De vraag is dus hoe de schadelijke landbouwactiviteiten kunnen worden ontmoedigd, zonder de slagkracht en autoriteit van het OM en de rechterlijke macht te ondermijnen.

Tot slot zou je je kunnen afvragen hoe de wet bedrijven moet beoordelen die zich naar eigen zeggen inzetten voor milieu (in Nederland), maar tegelijkertijd het milieu (elders) ook schade toebrengen. Denk aan elektrische auto's, windmolens en zonnepanelen die kostbare metalen nodig hebben en zo buiten Nederland en Europa tot ernstige en langdurige milieuschade leiden. Of producenten van vleesvervangers, zoals Vivera of Garden Gourmet, die inmiddels onder JBS en Nestlé vallen. Vooral het Braziliaanse JBS stimuleert in Brazilië de ontginning van het Amazonewoud.

--

Ik heb geprobeerd een voorwaarde te bedenken waarbij strafbare natuurlijke personen gemotiveerd zouden worden om na een veroordeling van een milieucrimineel uit dezelfde sector het eigen gedrag te veranderen en de schade te verminderen. Helaas kon ik alleen mogelijkheden bedenken waar wederom veel administratie bij zou komen kijken. Misschien helpt het als er wordt vastgesteld dat er per denkbare soort medeplichtige van 'primair de individuen door wier beslissingen deze milieuschade wordt veroorzaakt, in Nederland of buiten Nederland,' strafeisen volgen die in vaste verhouding staan tot de strafmaat van de primair verantwoordelijken. Dan kun je per bedrijf één zaak maken waarbij je je richt op de primair verantwoordelijken, maar waarbij dezelfde feiten direct gebruikt kunnen worden om de overigen verantwoordelijken te vervolgen, aangezien deze natuurlijke personen als één rechtspersoon dezelfde milieuschade hebben toegebracht. Ik weet alleen niet of dat strafrechtelijk correct is.

In hoeverre zou daar de wetgeving rondom financieel-economische criminaliteit kunnen helpen?